

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

MALKA ADLER

FRĂȚII
DE LA
AUSCHWITZ

Capitolul 1

Eu sunt Yitzhak: Statul Israel mi-a dat numele de Yitzhak

Naziștii mi-au dat numărul 55 484.

Creștinii mi-au dat numele de Ichco.

Poporul evreu mi-a dat numele de Icho.

În camera de zi a lui Yitzhak

Cel mai greu lucru dintre toate a fost să fim evacuați din casa noastră.

Ne-am trezit ca de obicei. Eu m-am trezit primul și am vrut să merg la piață cu tata.

Am uitat că era sârbătoare. Tata s-a întors de la sinagogă. Avea părul negru și era de statură medie. Chiar și cu haina pe el părea slab. Tata s-a așezat pe un scaun. Ne-a chemat:

– Leah, vino aici! Sarah, Avrum, Dov, chemați-l și pe Icho.

Ne-am strâns în jurul lui. Fața tatei avea culoarea cositorului la soare. O culoare bolnăvicioasă. O căutam din priviri pe mama.

Tata ne-a spus că trebuie să ne facem bagajele:

– Vom pleca din sat.

Noi am tresărit:

– Cum?

– Unde plecăm? Nu știu unde. Ungurii ne trimit de aici.

– Unde, tata? Unde?

– N-au spus unde. Trebuie să ne grăbim să luăm cu noi niște haine și niște pături. A tușit. Leah, un pahar cu apă, te rog. Ia și niște tacâmuri, câteva farfurii, șosete... nu uita de șosete.

– Tată, unde ne trimit? Unde? a întrebat Avrum.

– La moarte! a zis Dov.

– Ajunge, Dov! Ajunge! Îi trimit pe toți evreii din sat altundeva, spre est, să lucreze.

– De ce îi trimit doar pe evrei, a întrebat Sarah.

– Ca să murim și să scape în sfârșit de noi. Să ne scoată din viața lor pentru totdeauna. Ai înțeles?

Tata și-a acoperit fața cu degetele puternice, groase și negre.

Am auzit sunetul unui plâns sugrumat. O căutam din priviri pe mama. Mama era o femeie mărunțică, cu părul șaten și o față blândă, ca o floare care se ferea de soare. Își rodea unghiile de la ambele mâini. Eu i-am spus:

– Spune-i tatei să ne explice! Nu înțeleg! Spune-i, spune-i!

Mama s-a așezat pe un scaun, la distanță de tata. Era tăcută. Tata și-a frecat fața ca și cum ar fi vrut să-și jupoaie pielea, apoi a poruncit:

– Ajunge! Apoi s-a ridicat în picioare, s-a întins și a strâns de scaun până când degetele i-au devenit albe, ca și cum ar fi rămas fără sânge. S-a uitat la mama și a spus cu o voce răgușită: Soldații unguri au venit la sinagogă cu puști. Ne-au spus să ne pregătim să ne părăsim casele. Au spus s-o facem într-o oră. Ne-au spus să luăm doar o valiză cu cele necesare. Ne-au spus să mergem la sinagogă. Să așteptăm. Vom primi ordine.

Am strigat la unison:

– Dar, tata, războiul s-a terminat! Tunurile rusești se aud în depărtare! Spune-le că războiul s-a terminat!

– Știi și ei asta, a zis fără vlagă tata.

– Atunci de ce ne duc de-aici, tată? a strigat Avrum. Ce vor să facă cu noi? Ce?

– Vor să-i ardă pe evrei. Am auzit la radio. Vom muri cu toții, a zis Sarah, mai că plângând.

– Fix asta a plănuit Hitler, a zis Dov, vârându-și un măr în buzunar.

Tata a bătut din picior:

– Ajunge! Mergeți în camera voastră, haideti! Plecați! Avem o oră la dispoziție ca să ne facem bagajele.

– Dar n-avem nici valize, nici genți, a zis mama. Cum să ne facem bagajele?

– Puneți totul în cearșafuri sau chiar în fețe de masă! Le vom face boccele și le vom lega cu sfoară. Avrum, fugi și adu frânghia din magazie! Ajută-i pe copii să lege bucățile de frânghie. Leah, voi în camera voastră, eu în bucătărie.

Mama era tăcută. Fără să se clintească, și-a încrucișat strâns brațele pe piept, în timp ce Sarah plângea. A spus:

– Trebuie să spal vasele care au rămas din seara de Paște. Trebuie să le pun în dulap.

– Lasă vasele! Nu sunt importante acum.

Mama s-a ridicat de pe scaun, s-a dus la chiuvetă, a pornit robinetul la maxim, a luat o farfurie murdară și a început să o spele repede. Tata s-a lovit cu palmele pe partea laterală a pantalonilor ca să nu-și iasă din fire, apoi s-a dus lângă mama și a închis robinetul. Mama s-a întors, a trântit farfuria pe pardoseală, și-a șters mâinile de șorț, și-a îndreptat umerii și a spus:

– Ne facem bagajele!

Sarah s-a aplecat și a adunat cioburile de pe jos, plângând tare:

– Farfuriile vor mirosi până ne vom întoarce, va trebui să le aruncăm.

– Nu-ți face griji, vom mirosi cu toții, a completat Dov.

Mama a ridicat-o pe Sarah, a îmbrățișat-o, i-a dat la o parte părul de pe frunte, a mângâiat-o pe cap și i-a spus:

– Plecăm!

Mama și Sarah s-au dus în celelalte camere. Avrum s-a întors cu frânghia, urmat de mama. Dov stătea la fereastră. Tata strângea tacămurile din bucătărie. Eu mi-am pus pe cap o pălărie din lână și am luat-o spre ușă. Am pus mâna pe clanță. Îmi simțeam picioarele slăbite. Tata a strigat:

– Icho, unde pleci?

– La grajd, trebuie să le dau de mâncare vacilor și să le pregătesc de plecare.

– Nu, nu, este imposibil! s-a impacientat tata. Plecăm fără vaci, doar cu hainele și păturile. Pune-ți hainele într-o boccea!

Tata stătea în fața mea. Eu am întrebat:

– Și vacile? Cine va avea grijă de ele?

Tata m-a privit îndelung, cu asprime, apoi a zis:

– Nu mai comenta!

Nu puteam lăsa în urmă vacile. Acestea trăiau în curtea noastră. Grajdul se afla în spatele casei. Îmi plăcea să mulg vacile. Uneori stăteam la taclale cu ele, de parcă am fi vorbit aceeași limbă. Vițeei s-au născut în brațele mele. M-am uitat la Dov. Cărlionții lui păreau mici. Arăta de parcă tocmai făcuse un duș. Mi-a făcut semn: „Las-o moartă, las-o moartă!”

– Și cine va mulg vacile? i-am spus tatei. Vor muri fără hrană.

Tata nu știa nimic și credea că vecinii vor avea grijă de ele. Sau poate vreunul dintre soldații cu puști. Nu știa sigur.

Mi-am adus aminte de pisica mea. Voiam să știu ce să fac cu pisica mea, care răcise în seara de Paște. Aveam o pisică mare, cu blana alb și negru. M-am dus înapoi la tata. Stătea cu spatele la mine, deschizând ușile dulapurilor. Semăna cu un bunic. L-am implorat, măcar pentru pisică:

– Îmi voi lua pisica. N-o să ne deranjeze. Bine?

Tata a vorbit din interiorul dulapului:

– Lasă pisica, Icho! Nu ieși afară! Apoi s-a îndreptat, ținându-se de spate, și s-a dus la fereastra de unde se vedea drumul și a zis: Vino

aici! Privește pe fereastră! Îi vezi pe soldați? În curând vor intra peste noi și ne vor azvârli în stradă, fără boccele. Acum pricepi?

Mă simțeam ca și cum tot trupul mi-ar fi fost cuprins de o boală care îmi lua viața. Voiam să iau pisica cu mine. Pisica aceea care se urca în patul meu și torcea. Îi plăcea să fie mângâiată pe burtă, iar laptele îi tâșnea dintr-o țâță pe blană. Îi plăcea să se lingă ore în șir. Avrum, fratele meu mai mare, stătea în prag. Era înalt, slab și blând ca mama. Mi-a zis:

– Haide, te ajut eu! Dov te așteaptă și el.

– O clipă!

Voiam să-mi îmbrățișez pisica bolnavă. Sarah stătea lângă mine. M-a luat de mână. Am auzit un zgomot de afară. Sarah a fugit la fereastră. Și-a aplecat trupul osos pe fereastră și l-a chemat pe tata:

– Tată, tată, vecinii sunt în curtea noastră! Te cheamă.

Sarah era slabă. Tata nu s-a întors, a spus:

– Nu acum, Sarah!

Sarah a strigat și mai impacientată:

– Vecinii vin la ușă, tată! Ieși la ei!

Dov a intrat în cameră, și-a vârât un măr în celălalt buzunar, apoi niște pască în interiorul cămășii. Avea ochii căprui și mușchi ca niște mingi în fiecare braț. Și-a aruncat un jersey pe spate.

O bătaie în ușă m-a făcut să tresar. Tata s-a dus la ușă. L-am auzit pe vecin întrebând:

– Încotro, Strullu?

Era Stanku. Purta mereu pe cap un chipiu, iar pe obraz avea un neg cu vârful roșu. Tata a spus:

– Spune-mi tu! Poate ție ți-au spus ceva.

– Nu mi-au spus nimic. Cu tine au vorbit.

Tata a tăcut. Stanku și-a îndreptat spatele:

– Și copiii?

– Pleacă cu noi, a zis tata. Și bătrânii.

Stanku și-a scos chipiul.

– Ai nevoie de pâine.

Tata nu avea. A răspuns:

– Avem pască.

– Nu, Strullu! Ai nevoie de pâine și apă pe drum.

– N-am nevoie.

– Ia niște prăjituri! Avem prăjituri mari pe care le-am făcut pentru Paște. O să vă dăm niște prăjituri. Ascunde-ți-le în haine! Cine știe ce se va întâmpla.

– O tragedie se va întâmpla, a zis în barbă Dov. O tragedie îngrozitoare.

Tata i-a zămbit trist lui Stanku, apoi i-a spus în șoaptă:

– Copiii se gândesc mereu la tragedii. Nu știu ce-i cu el.

Stanku l-a apucat de mână pe tata. Mâna îi tremura. Ochii albaștri îi erau înlăcrimați. Stanku a zis:

– Vom avea grijă noi de casă, Strullu. Vom avea grijă de vaci, iar voi vă veți întoarce. Trebuie să vă întoarceți.

Tata și cu Stanku s-au îmbrățișat. I-am auzit bătându-se pe spate. L-am auzit pe tata rostind cu vocea sugrumată:

– Nu cred că ne vom mai întoarce, Stanku. Iartă-mă, trebuie să plec!

Tata a plecat. Eu m-am întors spre Stanku:

– Așadar, vei avea grijă de casă și de vaci și de pisică. Le vei da de mâncare, dar, dacă vor trece pe-aici oameni și vor vrea s-o ia, ce le vei spune?

Stanku și-a dres vocea. Apoi, încă o dată. I-am șoptit:

– Am pus deoparte o sumă mică de bani. Ți-o voi da ție, Stanku. Stanku și-a aruncat mâinile în aer, a bătut din picior și a zis:

– Nu, nu, nu! Nu-ți face grijă, Ichu! Sunt aici să am grijă de tot până când vă veți întoarce în siguranță.

Ne-am dat mâna. Eu am intrat în casă. Dov a sărit afară pe fereastră. Eram sigur că Dov fugea în pădure. Mă bucuram că fugise. Mă bucuram că nu îl văzuse nimeni. Mă bucuram că măcar un

membri al familiei rămânea ca să aibă grijă de casă. Tata, mama, Sarah, Avrum și cu mine ne-am dus la sinagogă, cu boccelele în spănare. Soldații unguri ne-au numărat. Cineva ne-a turnat și le-a zis că un băiat din familia noastră lipsea.

Soldații l-au amenințat pe tata, fluturându-și amenințător un deget:

– Până la lăsarea nopții. Băiatul trebuie să se întoarcă până la lăsarea nopții, altminteri veți fi puși cu toții la zid! Poc! Poc! Poc! S-a-nțeleș?

Tata l-a strigat pe Vassily din clasa lui Dov.

Vassily era prietenul cel mai bun al lui Dov. Lui Vassily îi plăcea să umble fără șosete și fără pălărie. Fie iarnă, fie vară, umbla la fel. Vassily a venit într-o fugă. Avea o haină cu o mânecă scurtă și una lungă. Tata l-a cuprins pe după umeri pe Vassily și i-a spus:

– Vassily, adu-l pe Dov la noi! Este în pădure. Numai tu poți face asta.

Vassily s-a uitat la tata, îngrijorat. Dov, Dov. Tata s-a aplecat și i-a șoptit lui Vassily:

– Spune-i lui Dov: „Amintește-ți de Shorkodi, tânărul din Budapesta“. Va înțelege.

Dov s-a întors, umflat din cauza bătăii căpătate. În noaptea aceea, s-a întors cu soldații unguri. Fața i-a fost umflată două zile. Avea o tăietură adâncă de la frunte și până la ureche. Avea o crustă de sânge sub păr. N-a scos o vorbă.

– Mi-am făcut griji. Păcat că te-ai întors, Dov. Păcat.

După două zile, ne-au dus cu trenul la Ungvár, acum Ujhorod. Când am ajuns în orașul Ungvár, ne-au băgat într-o groapă mare ce semăna cu o dolină. Acolo erau mii de evrei din regiunea aceea, fără latrină sau duș. Doar o țevă și un robinet mic. Continua să plouă. Ploaia spăla mina. Ne înecam în noroi și în mirosul puternic. Prima dată s-a simțit mirosul oamenilor care urmau să moară. Apoi, s-a simțit miros de excremente. Nu mă puteam obișnui cu putoarea. Îmi venea să vomit chiar și după ce mă opream din vomat.

Familia mea avea un spațiu de mărimea unei canapele. Dormeam pe scânduri și pe pături ude. Măncam un castron cu supă de cartofi după care așteptam ore în șir. Un castron pe zi. Eram tot timpul flămânzi. Vedeam negustori ambulanzți dând târcoale gropii. Ne făceau semne cu mâinile. Semnul crucii, gesturi care mimau tăierea gâtului, ca și cum ar fi ținut un cuțit în mână. Rânjetele lor erau știrbe. Hi-hi-hi! Îmi venea să le trag pumni. Mama îmi vorbea fără glas. M-am lovit cu pumnii până când mi-a amortit piciorul. Oameni cu fețe importante și jachete ude se plimbau printre noi. Li se spunea *Judenräte*. Aceștia promiteau:

– Doar câteva zile și veți fi în est.

Vorbeau despre multe locuri de muncă. Așteptam trenul care avea să ne ducă în est, unde erau multe locuri de muncă. Trenul n-a venit. Oamenii începeau să își piardă răbdarea. La început doar puțin, apoi din ce în ce mai mult. După trei zile, au început să țipe unul la altul fără niciun motiv. Dacă se atingeau fără să vrea cu cotul în timp ce stăteau la coadă la supă sau la robinet, țipau. Se certau unde să își pună capul sau picioarele atunci când trebuiau să doarmă. Sau de ce trăgeau vânturi chiar în nasul vreunui copilăș.

– Bietul de el. S-a înecat. Ai grijă, bunicule!

Se certau în privința zvonurilor. Țipau, țipau, țipau, apoi, în ziua următoare, repetau zvonurile și răspândeau altele noi. Nu existau zvonuri despre moarte, cuvinte despre moarte; despre eliberare, da. Multe cuvinte despre eliberarea iminentă sau îndepărtată. Nu știam ce vești erau raportate, doar le auzeam și așteptam. Am așteptat aproape o lună.

În cele din urmă, a sosit un tren special pentru vite. Eram convingși că era o greșeală. Soldații ne-au îmbrâncit în vagoane. Împingeau cu forța familii întregi. Sate întregi. Târguri. Orașe. Eu am înțeleș. Ungurii voiau să curețe lumea de evrei. Nu voiau să respire într-o lume prin care trecuse un evreu. Voiau să privească departe, în viitor, vai, fără evrei. Niciunul. O lume cu cer senin, soare și lună.

Resp. Călătoria cu trenul a fost un coșmar. Am călătorit trei zile fără mâncare sau apă. Am călătorit într-un vagon unde era o găleată din cositor unde își făcea nevoile un orașel întreg. Copilașul din brațele femeii cu ochelarii de vedere crăpați plângea neconținut. Un firicel galben curgea din urechea lui. Mama a rupt o fâșie dintr-un cearșaf pe care i-a legat-o în jurul capului. Părea să aibă oreion. Țipetele copilașului s-au întetit. Femeia a încercat să îi dea țâță, dar el n-a vrut. Nu voia decât să plângă. După două zile, plânsetele au încetat și a început femeia. La început, ea a plâns singură, apoi alți cinci sau șase oameni au început să plângă împreună cu ea, ca într-un cor. În cele din urmă, ea a acoperit fața copilașului cu o cârpă. A refuzat să i-l dea bărbatului înalt care stătea în picioare lângă ea. Femeia avea un strop maro pe ochelari. Mi-am înfipt unghiile în picior atât de adânc, încât acestea au lăsat o groapă mică.

Dov a zis că bebelușul era salvat, căci murise în brațele mamei lui. Noi urma să murim singuri.

Stăteam înșirați pe peronul de la Auschwitz.

Trenurile erau lungi cât șinele. Semănau cu un șarpe uriaș cu coada lungă.

Bebelușii zburau prin aer ca niște păsări. Femeile însărcinate erau azvârlite într-un camion. Burta unei femei a explodat în aer, conținutul ei improșcându-se în toate părțile de parcă ar fi fost un pepene roșu, nu un copilaș. Bătrânii care nu puteau umbla erau călcați în picioare. Sate întregi stăteau înghesuite sadea pe peron. În aer se înalța o coloană de fum și se simțea un miros puternic de pui ars. Asta îmi amintesc.

Mai întâi, au separat femeile de bărbați. Pe mama sau pe Sarah nu le-am mai văzut niciodată.

Am trecut pe lângă un soldat cu o față plăcută, de zici că ne-ar fi simpatizat, ar fi fost îngrijorat. De zici că i-ar fi păsat de noi. El a făcut un semn cu degetul – dreapta, stânga, dreapta, stânga. Nu știam că are degetul suficient de lung încât să îi ajungă până la cer.

Apoi, au întrebat despre profesii. Dov a sărit primul. N-am avut timp să ne luăm rămas-bun.

Soldații strigau dacă existau constructori printre noi? Avrum și cu mine am făcut împreună un pas în față. Tata a rămas pe loc ca să aleagă o altă profesie. Nu l-am mai văzut niciodată pe tata.

Ne-au dus într-o clădire unde trebuia să ne dezbrăcăm. Un șir lung, nesfârșit. De parcă ar fi împărțit bomboane acolo. Apoi ne-au spus să ne dezbrăcăm repede. Femeile dezbrăcate fugeau spre o ușă mare din fier. Ușa se deschidea neîncetat. Femeile dezbrăcate erau înghițite de întunericul de dincolo de ușă. Ca o gură mare a mării. Bărbații și băieții fugeau în partea cealaltă. Rabinii bărboși strigau: „*Shema Israel! Shema Israel!*“

Avrum și cu mine stăteam tremurând vizavi de clădirea care îi înghițise pe majoritatea oamenilor. Clădirea avea o ușă neagră și încă una asemănătoare. Fratele meu și cu mine nu știam încotro să fugim. Goi și dezorientați, fugeam dintr-o parte într-alta, tropăind și împingând cu mâinile. Vedeam în jurul meu oameni învârtindu-se cu mâinile deasupra capului, lovindu-se în piept, smulgându-și părul din cap, organele genitale. Vedeam oameni rugându-se cu lacrimi Dumnezeuului lor, spunându-i: „Doamne, auzi-mă, dă-mi un semn, unde este Mesia, Stăpânul Universului?“ S-a auzit un zgomot ca un vuiet înăbușit, amenințător precum cel care anunța un viscol. Văj! Văj!

L-am strigat pe fratele meu până când am răgușit. Am urlat:

– Avrum! Avrum! Spre ce ușă trebuie să fugim? Avrum, răspunde-mi!

Avrum m-a prins de mână. Avrum suspina:

– Pe aici! Nu! Acolo! Nu, nu!

– Avrum, ce ne facem? Unde? Unde?

– Prima ușă! Nu, nu, a doua! Icho, ce faci? Icho, ascultă-mă! Stai! Ascultăăă-mă!

Apoi, ne-am trezit înăuntru. Ne-am nimerit într-o sală mare, prevăzută cu bănci. O sală mare unde erau niște bărbieri care te